

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.07.2006, sp. zn. 11 Tdo 659/2006, ECLI:CZ:NS:2006:11.TDO.659.2006.1

Číslo: 27/2007

Právní věta: Byl-li na majetek toho, kdo je povinen platit výživné, prohlášen konkurs, trvá i nadále jeho vyživovací povinnost, přestože za úpadce platí výživné zpravidla správce konkursní podstaty, a to z majetku, který je v konkursní podstatě. Pokud ovšem takový úpadce ví, že za něj správce konkursní podstaty neplatí výživné, a jestliže úpadci byla ponechána ta část mzdy (platu), která jinak patří do konkursní podstaty a z níž má možnost platit výživné, je povinen tak činit. Neplatí-li úpadce sám výživné za této situace, může spáchat trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.07.2006

Spisová značka: 11 Tdo 659/2006

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zanedbání povinné výživy

Předpisy: § 213 odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného O. T. proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 11. 2005, sp. zn. 4 To 912/2005, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Písku, sp. zn. 5 T 104/2005.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Písku ze dne 1. 8. 2005, sp. zn. 5 T 104/2005, byl obviněný O. T. uznán vinným skutkem, kvalifikovaným jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., za který byl podle § 213 odst. 1 tr. zák. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 měsíce, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku.

Podle skutkových zjištění okresního soudu se obviněný dopustil uvedeného trestného činu tím, že v době nejméně od 1. 7. 2003 do 16. 8. 2004 ve S. S., okres P., a ani jinde úmyslně neplatil výživné na svého syna M. T., přičemž vyživovací povinnost mu vyplývala ze zákona o rodině a byla upravena rozsudkem Okresního soudu v Písku ze dne 15. 2. 1994, sp. zn. 2 C 958/1993, v částce 900 Kč

měsíčně splatné vždy do každého pátého dne v měsíci k rukám matky S. T., bytem S. S., okres P., a na výživném za uvedené období dluží částku 12 600 Kč a z této částky dluží již zletilému M. T. 2700 Kč.

Proti citovanému rozsudku Okresního soudu v Písku podal obviněný O. T. odvolání, které Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 18. 11. 2005, sp. zn. 4 To 912/2005, podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný O. T. prostřednictvím svého obhájce dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle obviněného byl napadeným rozhodnutím porušen trestní zákon, pokud byl uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy, neboť v rozhodném období (tj. od 1. 7. 2003 do 16. 8. 2004) byl jako fyzická osoba – podnikatel v konkursu a vyživovací povinnost měl za něj plnit správce konkursní podstaty. Obviněný pokládá za nesprávné závěry odvolacího soudu, podle nichž došlo ke zrušení konkursu v červenci roku 2003, přičemž obviněný měl svým postojem k zaměstnání zavinit, že neměl dostatečný příjem na plnění své vyživovací povinnosti a že v konkursní podstatě nebyl dostatek finančních prostředků k plnění vyživovací povinnosti.

Podle názoru obviněného soudu obou stupňů vůbec nezjistily výši finančních prostředků v konkursní podstatě, aniž by v tomto směru byl proveden byť jen jediný důkaz. Obviněný přitom odkázal na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 1 Ko 461/2003, z něhož údajně vyplývá, že se v konkursní podstatě nacházely finanční prostředky přesahující částku 6 000 000 Kč, přičemž konkurs do současné doby neskončil, neboť Krajský soud v Českých Budějovicích dosud nevydal rozhodnutí podle § 44 odst. 1 písm. b) zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

Jak dále obviněný uvedl, vzhledem k příslušným ustanovením zákona o konkursu a vyrovnání (zejména k § 14 odst. 1 písm. a/ a § 14a odst. 1 zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů) měl správce konkursní podstaty povinnost za něj plnit jeho vyživovací povinnost, a to za situace, kdy k tomu bylo v konkursní podstatě dostatek prostředků. Obviněný je přesvědčen, že za dané situace nesměl plnit vyživovací povinnost vůči M. T., neboť by šlo o právní úkon, který je podle zákona o konkursu a vyrovnání vůči věřitelům neúčinný. Podle obviněného povinnost platit výživné měl správce konkursní podstaty po celou dobu trvání konkursního řízení (a nikoliv až v rozvrhovém usnesení), neboť výživné je ze zákona pohledávkou za konkursní podstatou. Proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích a přikázal tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

K dovolání obviněného O. T. se vyjádřila nejvyšší státní zástupkyně prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství, která s poukazem na příslušná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání mimo jiné dovodila, že je na správci konkursní podstaty, aby zajistil plnění zákonné vyživovací povinnosti řádně a včas, tedy v měsíčních splátkách, které jsou splatné vždy dopředu, protože po prohlášení konkursu přechází povinnost hradit výživné na správce konkursní podstaty. Státní zástupkyně považuje za pochybení soudu prvního stupně, pokud uzavřel, že obviněný byl povinen hradit výživné i v době trvání konkursu, protože tato povinnost mu vznikla až od okamžiku zrušení konkursu. Podle státní zástupkyně se mělo v rozvrhovém usnesení počítat s výživným jako s pohledávkou první třídy a správce konkursní podstaty měl vytvořit takové rezervy, aby mohl hradit výživné z konkursní podstaty až do ukončení konkursního řízení, pokud by ovšem bylo v konkursní podstatě dostatek prostředků. Jinak by nepřicházela v úvahu trestní odpovědnost úpadce. Státní zástupkyně nepovažuje za náležitě zjištěné všechny podstatné okolnosti týkající se konkursního řízení, takže nebylo možné správně vyřešit uvedené otázky. Proto navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, tak i rozsudek Okresního soudu v Písku, a aby soudu prvního stupně přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

K otázce zákonné vyživovací povinnosti rodičů k dětem je vhodné v obecné rovině připomenout, že podle § 85 odst. 1 zák. o rodině vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit. Podle § 14 odst. 1 písm. a) zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, prohlášením konkursu přechází oprávnění nakládat s majetkem konkursní podstaty na správce konkursní podstaty. Právní úkony úpadce týkající se tohoto majetku jsou vůči konkursním věřitelům neúčinné. Podle § 6 odst. 2 zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, dále platí, že se konkurs týká majetku, který patřil dlužníkovi v den prohlášení konkursu a kterého nabyl za konkursu; tímto majetkem se rozumí také mzda nebo jiné podobné příjmy. Do konkursní podstaty nenáleží majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí; majetek sloužící podnikatelské činnosti není vyloučen z konkursní podstaty. Podle § 31 odst. 1 zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, lze pohledávky za konkursní podstatou uspokojit kdykoli v průběhu konkursního řízení. Podle § 31 odst. 2 písm. g) zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, jsou pohledávkami za konkursní podstatou, pokud vznikly po prohlášení konkursu, pohledávky výživného ze zákona.

Z výše uvedených zákonných ustanovení lze předně dovodit, že vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti má osobní charakter (k tomu srov. též nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. [IV. ÚS 565/99](#), publikovaný pod č. 103, svazku 18 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Rodič nemůže tuto povinnost smluvně převést na jiného a nemůže jí být zproštěn např. ani tehdy, když je zbaven své rodičovské zodpovědnosti ve smyslu § 44 odst. 3 zák. o rodině (k tomu viz rozhodnutí pod č. 10/1977 Sb. rozh. tr.). Vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti tedy zásadně trvá až do okamžiku, kdy zanikne zákonem předpokládaným způsobem. Vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti takto zanikne především okamžikem, kdy je dítě samo schopno se živit (§ 85 odst. 1 zák. o rodině). Jako další důvody zániku vyživovací povinnosti lze příkladmo uvést situaci, pokud dítě uzavře manželství, neboť v takovém případě vznikne vyživovací povinnost mezi manžely (§ 91 zák. o rodině), popřípadě situaci, když dojde k úmrtí jednoho ze subjektů vztahu zakládajícího vyživovací povinnost.

Jak lze dále dovodit z citovaných ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, pokud je prohlášen konkurs na majetek rodiče, který má vyživovací povinnost vůči dítěti, přechází povinnost hradit výživné stanovené soudem na správce konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. a/ zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů). Uvedená skutečnost však neznamena, že by samotná vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti přešla okamžikem prohlášení konkursu na správce konkursní podstaty. Tomu ostatně nasvědčuje i skutečnost, že zákonnou vyživovací povinnost lze plnit nejen hrazením výživného, ale i osobní péčí o dítě. Proto i v době trvání konkursu má nadále rodič – úpadce vyživovací povinnost ke svému dítěti. Jak uvádí Ústavní soud k právní úpravě konkursu obsažené v ustanovení § 31 odst. 2 písm. g) zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož pohledávky výživného ze zákona spadají mezi pohledávky za konkurzní podstatou, v již citovaném nálezu „... tyto pohledávky sice jdou k tíži konkursní podstaty, ovšem úpadce sám zůstává nadále subjektem zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Tuto právní povinnost jako celek její subjekt obvykle realizuje právě uhrazováním příslušných pohledávek zákonného výživného. Pokud pak zákonodárce přesunul z určitých důvodů dílčí povinnost hradit předmětné pohledávky z úpadce na správce konkursní podstaty, neuhrazování těchto pohledávek po stanovenou dobu úpadcem, tedy neplnění oné zákonné povinnosti vyživovat jiného ze strany úpadce, by nemuselo být neplněním této povinnosti ve smyslu § 213 tr. zák.“

Z uvedených ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání rovněž vyplývá, že součástí konkursní podstaty je i mzda nebo jiné podobné příjmy úpadce, které nabyl za trvání konkursu, mimo tu část mzdy, která nepodléhá exekuci srážkami ze mzdy podle § 278 o. s. ř., jejíž výše je stanovena postupem podle nařízení vlády č. 63/1998 Sb. Část mzdy podléhající exekuci tedy spadá do

konkursní podstaty a úpadce ji musí v ideálním případě odvádět správci konkursní podstaty. Správce konkursní podstaty pak v průběhu konkursu průběžně hradí z konkursní podstaty splatné zákonné výživné v pravidelných opětujičích se částkách, a to v souladu s příslušným rozhodnutím soudu, jímž bylo výživné určeno.

Vzhledem ke skutečnosti, že Nejvyšší soud je v řízení o dovolání zásadně vázán skutkovými závěry soudů učiněnými v předcházejícím řízení, je třeba poukázat na skutkové okolnosti zjištěné Okresním soudem v Písku, jehož rozsudkem ze dne 15. 2. 1994, sp. zn. 2 C 958/1993, byla obviněnému O. T. stanovena povinnost, aby platil tehdy nezletilému M. T., výživné ve výši 900 Kč měsíčně. Jak zjistil jmenovaný soud, výživné na nezletilého M. T. platil do 31. 12. 2001 správce konkursní podstaty a od 1. 1. 2002 toto výživné neplatil ani správce konkursní podstaty, ani obviněný, přičemž od měsíce července 2003 obviněný věděl jak o této skutečnosti, tak i o tom, že část jeho mzdy přesahující částku, která nepodléhá exekuci srážkami ze mzdy, za léta 2002, 2003 a 2004 nebyla zasílána do konkursní podstaty a obviněnému byla ponechána k úhradě výživného na jeho syna M. T.

Na podkladě popsaných skutkových okolností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že odvolací soud nepochybil, pokud zamítl odvolání obviněného O. T. podané proti rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl obviněný uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Jak již bylo výše naznačeno, i přes účinky prohlášení konkursu, pokud jde o možnost nakládat s majetkem obviněného jako úpadce, vyživovací povinnost obviněného vůči jeho nezletilému synovi M. T. zůstala nedotčena, na správce konkursní podstaty přešla z obviněného pouze dočasně povinnost hradit příslušné pohledávky výživného. Pokud se tedy obviněný v měsíci červenci 2003 dozvěděl o tom, že správce konkursní podstaty nehradí z majetku patřícího do konkursní podstaty synovi obviněného M. T. příslušné částky výživného a ani je hradit nadále nehodlá, přičemž obviněný zároveň věděl, že jeho mzda nebyla odváděna do konkursní podstaty, a byly mu tak ponechány finanční prostředky k placení výživného, měl obviněný od tohoto okamžiku platit příslušné částky výživného a dostát své zákonné povinnosti vyživovat své nezaopatřené dítě. Nelze totiž připustit situaci, aby v důsledku konkursního řízení, resp. sporů správce konkursní podstaty s úpadcem ohledně způsobu úhrady výživného, nebylo toto výživné řádně placeno. Placení výživného bezesporu představuje nezanedbatelný předpoklad pro saturaci odůvodněných potřeb dítěte a zajištění jeho řádného vývoje. V případě obviněného O. T. zjevně nejde o situaci, kdy by účinky prohlášení konkursu způsobovaly, že v době konkretizované soudy by neuhrazování pohledávek výživného nebylo neplněním jeho povinnosti vyživovat jiného ve smyslu § 213 tr. zák. Nejde tudíž o situaci, kterou obecně (nikoli pro všechny případy) připouští ve shora citované části svého nálezu Ústavní soud.

Jak vyplývá z příslušných zpráv zaměstnavatelů obviněného O. T., ten byl v období od 16. 7. 2003 do 8. 9. 2003 v pracovním poměru u podnikatele J. M. – S. C. C. S., přičemž sám zrušil pracovní poměr ve zkušební době a učinil tak rovněž v případě pracovního poměru u podnikatele J. P., kde pracoval od 17. 9. 2003 do 26. 9. 2003, a v důsledku toho mu nevznikl nárok na hmotné zabezpečení při nezaměstnanosti. Proto je třeba souhlasit se závěry odvolacího soudu i soudu prvního stupně, podle nichž v případě obviněného šlo o úmyslné neplnění zákonné vyživovací povinnosti, jímž naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., a to po formální i materiální stránce, neboť bezdůvodně nevyužil možnost získat zaměstnáním pravidelný příjem, z něhož by mohl platit výživné na svého syna M. T.

Pro úplnost je třeba říci, že pro otázku trestnosti jednání obviněného O. T. není podstatné zjištění výše finančních prostředků, které se nacházely v konkursní podstatě. Obviněný totiž v situaci, kdy věděl, že správce konkursní podstaty neplatí výživné a že mu byla jeho mzda ponechána k úhradě tohoto výživného, měl sám hradit zákonné výživné na svého syna M. T. Pokud tedy obviněný bezdůvodně ukončil ve dvou případech pracovní poměr a nemohl tak dostát této své povinnosti, dopustil se úmyslně trestného činu podle § 213 odst. 1 tr. zák.

Nejvyšší soud proto odmítl dovolání obviněného O. T. jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.